

Список використаних джерел

1. Андреева В. Біля витоків Полтавського оперного театру: забуте ім'я Василини Старостинецької. *Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка*. 2017. № 41. С. 84-95.
2. Антонович Д. Триста років українського театру: 1616-1919. Прага: Український громад. вид. фонд. 1925. 275 с.
3. Безносик А. Культура на Полтавщині в післявоєнні роки. *Зоря Полтавщини*. 1948. 22 вересня.
4. Злобін Ю. В. Особливості творчої діяльності Полтавського академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. М. Гоголя (1936-1950 рр.). *Мистецтвознавчі записки*. 2017. Вип. 32. С. 197-205.
5. Кисіль О. Український театр : популярний нарис історії українського театру. Київ: Книгоспілка, 1925. 178 с.
6. Литвиненко А. І. Історія Полтавського театру 30-х років ХХ століття (сторінками маловідомих архівних джерел). *Молодий вчений*. 2019. №11. С. 854-857.
7. Литвиненко А. І. Олександр Єрофєєв і Полтавський оперний театр. *Науковий вісник Націо-нальної музичної академії України ім. П. І. Чайковського*. Вип. 36: Сучасний музичний театр: проблеми інтерпрета-ції оперної вистави. До 100-річчя від дня народження Костя-нтина Симеонова : зб. ст. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2012. 363-374.
8. Матеріали до історії українського театру. Від витоків до початку ХХ століття. Київ, 2016. 280 с.
9. Ревегук В. Я. Полтавщина в огні української революції (1917–1921 рр.). Полтава, ПП Шевченко Р. В., 2014. 408 с.
10. Станішевський Ю. Оперний театр Радянської України. Історія і сучасність, Київ, Музична Україна, 1988. 248 с.

Валерія Піщала

*магістрантка Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
(науковий керівник – доцент В. Дмитренко)
(м. Полтава, Україна)*

СИНТЕТИЧНІ ПРАЦІ З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ІВАНА ОГІЄНКА ТА АНТОНА КОЗАЧЕНКА: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Поставка проблеми. Культурологія – це гуманітарна дисципліна, що вивчає культуру як цілісну систему, різноманіття культур у просторі й часі, взаємодію культур, типи культур, закономірність розвитку соціокультурного життя, вираження в культурі людського буття, історію ментальностей. В останні роки наше суспільство охоплюють складні й суперечливі процеси пошуку нової моделі історичної й соціально-культурної самоідентифікації, нових шляхів розвитку, прагнення докорінної трансформації загального типу цивілізації, що складався століттями у євразійському регіоні. Особливо яскраво ці процеси виявляються у сферах національного самовизначення, становленні нового типу духовності. Відбуваються зміни у науці гуманітарно-суспільствознавчого

профілю, яка втратила жорсткий каркас одновимірного бачення суспільно-історичних явищ.

І тому виникають наступні культурологічні ідеї: формування навичок цивілізованого використання культурної спадщини; розуміння культури як актуалізованої пам'яті суспільства; виховання потреб у соціально-культурній самоідентифікації людини, а через неї й суспільства в цілому; утвердження національної, культурної, соціальної й релігійної толерантності як природної норми суспільної свідомості; виховання культурою через занурення людини в багатовимірний культурологічний простір; комплексне, системне осмислення форм соціального буття як продукту втілення ціннісних орієнтацій культури (поряд із практичними інтересами людей, що регулюють життєдіяльність суспільства); інтегративний (об'єднаний) підхід до феномену культури, розуміння єдності її змісту, втілюваного в різних історично детермінованих формах і видах культурної практики (художньої, релігійної, етносоціальної, наукової та ін.). Тому вивчення наукового доробку вчених які розробляли цю проблематику стає надзвичайно актуальною.

Виклад основного матеріалу. В цьому дослідженні ми розглянемо культурологічні ідеї Митрополита Іларіона (світське ім'я Іван Іванович Огієнко) та Козаченка Антона Івановича. Їхні підходи до визначення української культури особливостей і закономірностей в радянській та українській емігрантській науковій думці дуже різняться своїми методологічними підходами, принципами та методами дослідження. Ультра-радикальна культурологічна схема радянського гатунку 30-х рр., яка не набула офіційної чинності, представлена працею Антона Козаченка «Українська культура: минуле і сучасність» (1931). В ній шлях української культури відтворений в контексті знищення національних особливостей.

Православний напрям в українській культурології розвинув Іван Огієнко. Він підкреслював, що вся українська культура - це культура православна. Вона створена Українською православною церквою, яка протягом тривалого часу була тією основою, на якій творилося все національно-культурне життя. Те, що українська культура вижила, незважаючи на роки пригнічення її розвитку іншими державами, Іван Огієнко пояснював досить сильним релігійно-духовним стрижнем, який протягом віків запобігав асиміляції та знищенню української культури. Саме церква відіграла провідну роль у збереженні й плеканні культурної та національно-державної традиції. Вчений доводив, що ця функція церкви не була втрачена за умов монголо-татарського нашестя та часів Середньовіччя, у найтяжчі часи церква охороняла духовну рівновагу народу та виступала потужною підмогою його культурно-національних і державних сил.

На мою думку Огієнко і Козаченко дуже різні персони і їхні кар'єрні шляхи склалися по-різному. Іван Іванович Огієнко народився 2 січня 1882 в

Брусиліві (сучасна Житомирська область), а помер 29 березня 1972 року у Вінніпезі (Канада) Життєві віхи цього вченого надзвичайно різноманітні — єпископ ППЦ (від 1940), митрополит УАПЦ (від 1944), предстоятель УГПЦК (від 1951), член Київського товариства старожитностей і мистецтв, дійсний член Наукового Товариства імені Тараса Шевченка (від 1922), перший ректор Кам'янець-Подільського державного українського університету (нині Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка). Ініціатор створення й голова Українського наукового богословського православного товариства в Канаді (1954), ректор заснованого у Вінніпезі Українського народного університету (1948), декан і лектор богословського факультету колегії Св. Андрія Манітобського університету. Тож Огієнко політичний, громадський і церковний діяч, мовознавець, лексикограф, історик церкви, педагог.

Улітку 1918 український вчений, митрополит, політичний, громадський і церковний діяч Іван Огієнко виступив засновником і став першим ректором Кам'янець-Подільського державного українського університету, в якому пізніше почав читати курс лекцій «Українська культура». Саме за цими лекціями і видана ця книга. У ній містяться матеріали на тему культури давньої України, видання доповнене тематичними ілюстраціями, прикладами московського скорописного письма тощо.

Відомо, що Іван Огієнко в своїх численних наукових та богословських працях значну увагу приділяв проблемам розвитку культури, з'ясуванню її значення в житті суспільства. Проте глибоких теоретичних розробок, присвячених культурологічній проблематиці, він не залишив. Це не означає зовсім, що його не цікавила теорія культури як галузь знань, що займається науково-філософським аналізом феномену культури. Однак немає підстав твердити, що він намагався виходити на рівень осмислення універсальних законів розвитку світової культури, як це робили його сучасники та попередники – М. Я. Данилевський, К. Леонт'єв, М. Бердяєв, О. Шпенглер, А. Тойнбі та інші.

Традиційно до уявлень культурологічної науки XIX ст. – початку XX ст. про структуру культури Іван Огієнко виділяв два рівня культури тієї чи іншої нації: нижчий (культура народна) і вищий (культура інтелігенції чи професійна культура). Існування професійної культури є в розумінні Івана Огієнка надзвичайно важливою умовою для культурного поступу, тому що саме вона виступає загальнонаціональною об'єднуючою силою. Отже професійна культура є тим чинником, без якого культурний процес не може стати різнофункціональним та завершеним у своїй структурній повноті. Вищий рівень культури, за Іваном Огієнком, виступає показником ступеня розвитку нації та її місця у загальносвітовому вимірі. Вчений вважав культуру важливим інтегруючим чинником. Вона має здатність об'єднувати як національні сили, так

і суспільство загалом, що сприяє формуванню національної ідентичності. Іван Огієнко визнавав, що в її творенні беруть участь різні верстви суспільства в залежності від історичних та суспільно-політичних умов. Формування національної культури - це процес досить складний і багатовимірний, а міра співвідношення народу та його інтелектуальної еліти, як творців духовних цінностей, впливають на характер культури, форми її функціонування у суспільстві, на місце з-поміж культур інших народів. Іван Огієнко в сфері культури, так як Михайло Грушевський в історії, розширив в часовому вимірі межі функціонування національної культури, обстоюючи неперервність культурного розвитку та його еквівалентність генезису нації. Вперше в українській культурології він поставив питання про ідентифікацію національної культури, шукаючи у її корінні особливості національної ментальності та самовідчуття власної національно-культурної самобутності.

Важливе значення для становлення Огієнкового наукового світогляду мала задумана ним ще на початку творчої біографії і з блиском виконана впродовж кількох десятиліть титанічна робота з перекладу Біблії з оригіналу українською мовою. Виключно великого значення надавав вчений націєтворчій та культуротворчій функціям мови. На його думку, народ, його культура існують доти, поки існує мова цього народу. Отже, мова забезпечує й так звану буферність культури, тобто здатність чинити опір агресивному тискові й негативним впливам з боку інших культур. мова для Огієнка – форма суспільного, культурного і національного життя, а також «душа» кожної нації. В мові відбивається дух народу, ступінь розвинутої його культури. Для формування самосвідомості народу й самоідентифікації його як окремої етнічної єдності винятково велике значення має вироблення добре розвинутої літературної мови.

Козаченко Антон Іванович народився 2 лютого 1900 року в Гадячі та помер 15 січня 1962 року в Москві. Закінчив Полтавський інститут народної освіти (1924). Викладав у школах, працював у місцевому архіві. Член Полтавського наукового товариства при ВУАН. У 1925-1934 роках — аспірант, науковий співробітник, голова Бібліографічної комісії Науково-дослідного інституту історії української культури імені академіка Д.Багалія. Одночасно вчений секретар, голова Центрального бюро статистики друку (1925-1928), завідувач редакційно-бібліографічним відділом Української книжкової палати (1928-1930).

Від 1930 – доцент, вчений бібліограф Українського інституту марксизму-ленінізму, професор Харківського інституту народної освіти, від 1931 – професор Інституту червоної професури при ВУЦВК, науковий співробітник НДІ Т. Шевченка при ВУАН. Із 1934 року працював у Москві в Центральному музеї народів СРСР та НДІ національностей при ЦВК СРСР. У 1936-

1939 роках – професор Всесоюзного комуністичного інституту журналістики імені «Правди» при ЦВК СРСР. Від 1939 – завідувач кафедрою історії СРСР, декан історичного факультету Московського обласного індустріально-педагогічного інституту, завідувач кафедрою історії СРСР Вищої школи профспілкового руху, старший науковий співробітник Інституту етнографії АН СРСР. Автор понад 70 праць з історії України та Росії, книгознавства, бібліографії, джерелознавства, історіографії, краєзнавства.

Працю українського історика Антона Козаченка (1900-1962) присвячено становленню культури в Україні. Дослідження ведеться від дослов'янських культур до часів українізації, культурної революції та опанування української пролетарської культури (1923-1924). Загалом українська культура розглядається крізь призми державного устрою, суспільно-політичних подій, революцій, боротьби та бунту.

Таким чином, Козаченко висвітлював розвиток української культури з боку різних революційних подій. Він піднімав тему української буржуазної та української пролетарської культури. Огієнко ж навпаки, більше писав про православну Україну, про культуру церков, про українських письменників, і українську культурну спадщину. Він не намагається знайти якийсь загальний принцип систематизації елементів, що входять в його розумінні в культуру і подає в різних працях лише їх незакінчений перелік: література, наука, мистецтво, віра, переконання, звичаї, етика та ін. Втім, можна засвідчити, що цей принцип присутній імпліцитно в його працях як релігійна віра. Висвітлення ним будь-якої із перерахованих сфер культури завжди набуває яскравого релігійного забарвлення, тому що без релігійної віри людина «неповновартісна».

Висновки. Тож Іван Огієнко та Антон Козаченко внесли у загальне культурологічне знання свої ідеї, розробки, міркування і заслуговують особливої уваги з боку сучасних дослідників-культурологів. Їх ретельне вивчення та усвідомлення є актуальним завданням сьогодення у розумінні сучасних процесів, що відбуваються у суспільстві і які мають бути досліджені у масиві сучасної культурологічної науки.

Список використаних джерел

1. Дмитренко В. А. Дослідник історії української культури – Антон Козаченко. *Сучасна гуманітаристика: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*, 13 жовтня 2017 р. Переяслав-Хмельницький, 2017. Вип. 3. С.216-220.
2. Історіографія історії української культури: посібник для підготовки до практичних занять для студентів спеціальності 034 Культурологія освітнього ступеня магістр / уклад. В. Дмитренко. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2018. 80 с.
3. Козаченко А. Українська культура: її минування і сучасність. Харків: Пролетар, 1931. 167 с.

4. Огієнко І. Українська культура: коротка історія культурного життя українського народу. Київ: Вид-во Книгарні Є. Череповського, 1918. 282 с. URL: <http://elib.nplu.org/view.html?&id=323>

5. Юркова О. В. Козаченко Антон Іванович. Енциклопедія історії України: Т. 4: Ка-Ком. Київ: Наукова думка, 2007. 528 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Kozachenko_A

Людмила Поліщук

*студентка Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
(науковий керівник – старший викладач В. Дмитренко)
(м. Полтава, Україна)*

ФАКТОРИ ЗАЦІКАВЛЕНOSTІ СТУДЕНТІВ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Результативність наукової роботи в підготовці студентів до майбутньої професійної діяльності багато в чому визначається своєчасним стимулюванням (моральним і матеріальним). У вищій школі необхідна грамотно продумана система заохочень студентів за успіхи в науково-дослідній діяльності. Саме тому важливим є дослідження мотивацій науково-дослідної роботи студента [2, с. 94-96].

Виділяють навчальні, пізнавальні, професійні та групу мішаних мотивів. Мотивом виступають стимули, інтереси, потреби, переконання, ідеали, соціальні установки.

Залучити студентів до наукової роботи можна лише за умов створення у закладі вищої освіти відповідного освітнього середовища, в якому важливе місце належить активній пізнавальній діяльності. Також немалозначимими умовами, що сприяють активізації пошуково-дослідницької діяльності студентів, є: доброзичлива атмосфера в колективі; поєднання індивідуальних і колективних форм навчання; структурування навчального матеріалу за принципом наростання пізнавальних труднощів навчальної роботи; озброєння студентів раціональними прийомами пізнавальної діяльності; формування внутрішніх стимулів до навчання, самоосвіти тощо.

Гальмують активну пізнавальну діяльність студентів такі фактори: запитання викладачів, відповідь на які носить репродуктивний характер; домінування при вивченні нового матеріалу засвоєння студентами готових знань тощо [2, с. 98].

Найбільш мотивуючим фактором зацікавлення студентів науково-дослідною діяльністю є підготовка до майбутньої професійної діяльності і підвищення своєї конкурентоспроможності на ринку праці, але це більш зрозуміло студентам випускних курсів [3, с. 117].